

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	16 kor.
Negyedévre	4 "
Helyben háshos hordva:	
Egész évre	20 kor.
Negyedévre	5 "
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Negyedévre	6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nagyvárad, Apáca-utca 8.

Asszisztens és káziatok visszadálat vagy megőrségre nem vállalkozik.

Előzetesek és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

A nőnevelés ünnepe Nagyváradon.

Néhány évtizeddel ezelőtt még nem tartották fontos ügynek a nők tanítását, sőt voltak sokan, akik Moliere elvét vallották, hogy »nem jó e gonosz és nyugtalan nemet tulságosan kiképezni.« De ma nincs ember, aki ismerve a nők családi és társadalmi hivatását, ne tartaná fontos közérdeknek, hogy a nők műveltségi állapota emeltesse.

Sőt ma már az általános műveltségen felül valamely kenyérkereseti pályára is igyekeznek a szülők a leányokat előkészíteni. Hazánkban is sokféle szakiskola, vagy tanfolyam szolgál már e célra, sőt az egyetem kapui is nyitva állanak a nők előtt. De valamennyi között a tanítónő-képző az, mely a kenyérkereseti pályára való előkészítés közben legharmonikusabban fejleszti a nő szellemi erőit és leginkább tekintette veszi a nő ösi, igazi hivatását.

Hisz a nő Éva óta hitves, anya, nevelő. Neveli családját, neveli környezetét s ehhez a hivatáshoz nagyon jó utavaló a bőséges pedagógiai tudás. És bármit mondjanak az u. n. feminista nők, ma is boldogabb az a nő, ki pedagógiai tudását a saját gyermekein gyakorolja, mint aki a másokéit tanítja.

De akár egyik esetet vegyük figyelembe, akár a másikat: tisztelettel kell meghajolnunk, azon intézetek előtt, melyek a legharmonikusabb nőnevelést közvetítik. S a tisztelet hódolatá fokozódik, ha olyan tanítónő-képző intézetet illet, mely félszázad óta teljesíti eredményesen ezt a kulturmissziót.

Igen szerencsés és büszke lehet Nagyvárad városa, hogy Magyarország egyik legrégebb tanítónő-képzője falai között terjeszti áldásait a női műveltség mezején. Szerencsésnek érzi magát e város közönsége, hogy a Sz. Orsolya-rend szerzetesnőivel együtt ünnepelheti a tanítónő-képző intézet alapításának félszázados évfordulóját.

Alig tíz évre a szabadságharc véres küzdelmei után alapította a nagyvárad r. k. egyházmegye ezt a tanítónő-képzőt. Abban az időben még az általános népoktatás ügye is csak ébredezett; a nőnevelés és bölcsőjét pedig csak a kolostorok szerzetesnői ringatták, akár a középkori barátok a tudomány bölcsőjét. Maga a népoktatási törvény is csak 1868-ban látott napvilágot, a nagyvárad r. k. tanítónő-képző pedig jóval előbb 1859. május 30-án már nyilvánossági joggal bírt. Ha meggondoljuk, hogy Magyarországon az első állami tanítónő-képző-

intézet Budán még csak tíz évvel azután 1869-ben jött létre: akkor valóban a nőnevelés ünnepének nevezhetjük a Sz. Orsolya-rend képzőintézetének 50 éves jubileumát, mely korszakot jelez a Nagyvárad és nagy vidéke, kulturájának történetében.

Tehát 50 év előtt gyenge nők kezdtek itt az Orsolyák kolostorának falai között a tanítónőképzés uttörő nehéz munkáját. Bizony nagy idő! Sokat változott azóta a külső világ. Óriásit haladt a műveltség, változott a nők társadalmi állása és terjedt a vallástalanság, erkölcsatlenség rossz szelleme is. De az átalakulás zavaros hullámai megtörnek a kolostor falain; oda csak a haladás jótékony fénysugarait engedték be, nem azokat, amelyek égetnek, rombolnak az erkölcsi világban s a szerzetesnők bár mai haladásnak megfelelő szakképzettséggel s olvasottsággal, de ma is a lemondás csöndes magányában, Isten dicsőségére és a haza javára munkálkodnak, mint 50 évvel ezelőtt.

Ők nem azt a mostani, felszínes kulturát terjesztik, mely a lelki élet elszegényedésével jár, hanem midőn elvezetik ifju növendékeiket a tudomány forrásaihoz, egyszersmint a lelki erények tiszta forrásából is merítenek számukra.

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Ünnepi beszéd.

A szent Orsolya rendi apácák vezetése alatt álló nagyvárad r. k. katolikus tanítónőképző intézet 50. év jubileumára, 1909. május hó 30-án tartotta Dr. Lányi József fősz. püspök, várad r. k. kanonok, egyházmegyei tanfelügyelő.

MTH! — Jubiláris ünnepet ülünk ma, ünnepet, minő egy tanítónőképző történetében is a ritkaságok közé tartozik. Ma ünnepeljük a nagyvárad r. k. szent Orsolya-intézeti tanítónőképző főnállásának ötvenedik évfordulóját.

Habár a manap nagyon is divatosá vált jubiláris ünnepségekkel, főleg pedig alkalmul szolgáló ötleteikkel nem igen tudok rokonszenvezni, megvallom, hogy szükségüket magam is belátom, amidőn azokkal a közjó érdekét előmozdithatjuk, vagy akkor, midőn valamely közhasznú intézmény jubilál, avagy midőn egy intézet megnyitja az ő kapuit a nagy nyilvánosság előtt, hogy hálát adjon Istennek, kinek áldó kegyelme az elmúlt öt évtizeden keresztül benne termékenyítőleg működött.

Mi magyar katolikusok vallásunktól hazafiságunkat el nem különíthetjük. S mert mi

hazafiságunkat is vallásos alapra fektetjük, amint azt a magyar himnuszunk ímént hallott gyönyörű elzengése is bizonyítja; jubileumunk voltaképpen katolikus keresztény és magyar nemzeti jelentőséggel bír.

Ha a mi tanítónőképző intézetünk keletkezésének idejére visszamegyünk, nemzeti életünk egy gyászos korszakával találkozunk. Oly időszakra esik ezen intézet keletkezése, midőn egy dicsőségesen megvívott, de oly szomorúan végződött önvédelmi harc után még nem multak el teljesen magyar állami és nemzeti életünk elnyomatásának napjai, mikor még arra sem volt reményünk, hogy alkotmányunk visszaállításának hajnalát várhatjuk-e...

A magyar nemzet történetében az elmúlt század ötvenes éveire hasonló szomorú epizódok nem tartoznak a ritkaságok közé és ha okozatos összefüggésüket s többé-kevésbé huzamos lefolyásukat mélyebben tanulmányozzuk, önkéntelenül is azon kérdés merül föl lelkünkben: hogy mi adott a magyarnak annyi erőt, hogy a századok sokszorta meg-megisméltődő viharai, kül- és beelleneségeinek ostromaival meg tudott küzdeni; hogy a tatárjárás pusztításai, a török járom iszonyatosságai, az idegen uralom vértagyasztó öldöklései alatt meg nem semmisült e maroknyi nép; hogy annyi bal-

szerecsen közt, oly sok viszály után, megtögyva bár, de törve nem, él nemzet e hazánk?

Annyiszor földre teperve, annyszor porba tiporva a magyar mindannyiszor lábra állott. Amidőn egy nála tán nagyobb és hatalmasabb nemzet a sors hasonló sulyos csapásai alatt jövőjének még reményét is elvesztette volna: a magyar sohasem esett kétségbe. A mikor pedig ellenségei már-már haldoklása fölött ujjongtak: új életre támadt s bámulatos vitézséggel, lángoló hazaszeretetével, ellenségeinktől is megcsodált nemzeti érettségének tagadhatatlan erényeivel kivívta az egész művelt világ bámulatát és tiszteletét.

A magyarnak ezen életszivosságát bármennyire is akarjuk vérbeli tulajdonságnak tekinteni, nagyfokú fejlettségét mégis első sorban a keresztény vallásnak köszönheti.

Vélekedjék bárki bármiként is, egyet nem tagadhat és kénytelen elismerni: hogy ha a magyarok, akik egykoron egész földrészünk rettegésére vitéz karjaikkal megvillogtatták véres kardjaikat, akik a költő szerint egykoron a porba omlott Európa homlokán tomboltak, ugyanazon izmos karokkal bele nem kapaszkodnak a kereszt tövébe: földrészünk jogosult fölzudulásának ellenséges áramlata már kilenc század előtt, a rokon népek példájára a világ szinpadjáról lesöpörte volna nyomtalanul. Ez a

1000 PANAMA KALAP érkezett **REICHARD** áruházába melyet a mai naptól kezdve árusít.

Közel 3000 azok száma, akik ez intézetben tanultak s akik nemcsak Nagyváradon és Biharmegyében; de az ország legtávolabbi részeiben is mint tanítónők, nevelőnők, anyák és hitvesek terjesztik az itt nyert jó szellemet, a jótékony kultúra áldásait.

Ez a körülmény avatta a nőnevelés ünnepévé a május 30-iki jubileumot.

És amikor ott az ötven éves lelkes munkára a m. k. vallás- és közoktatási kormány, az egyházmegye, a vármegye, a város részéről az elismerés babérai hullottak, azok a nőnevelés magasztos eszméjét is megkoszorúzták, de hervadhatlan koszorút fontak a Sz. Orsolya-rend régi és jelenlegi szerzetes tanárnőinek, kik annyi sok nőnek adtak már kenyérkereseti eszközt; de adtak fegyvert is az életküzdőre, ideálokat is az életboldogságra.

Ö. Sz. K.

A politikai válság. A válság most már teljesen elposványosodott, úgy hogy a kibontakozás esélyei a minimumra csökkentek. Szevárenyi államtitkár úgy nyilatkozott, hogy most már minden úgy el van rontva, hogy sehol se látja a kibontakozást. A legutóbbi napokban a helyzet határozottan rosszabbodott. Ennek az oka, hogy Wekerle és Kossuth között nagy ellentétek támadtak, melyeknek kiegyenlítése csaknem lehetetlen. Eddig Kossuth is ragaszkodott ahhoz, hogy a kibontakozást a jelen többséggel, vagyis a koalíciós pártokkal kell megkísérlni, ma már azonban ő is a bank-csoport felé hajlik és kizárólag a függetlenségi pártnak akarja a kormányt megszerezni. Ilyen körülmények között nem lehetetlen, hogy a szerdai minisztertanácsban meg fog bomlani a szolidaritás. Mint értesülünk, Wekerle és Kossuth összetűzéseiről szóló hír abba a kategóriába

tartozik, melybe a függetlenségi párt memorandumáról szóló bécsi mese. A legkomolyabb kibontakozási terv még mindig az, hogy a koalíció hajtsa végre a paktumot, vagyis kapcsolja ki a bankkérdést és csinálja meg a választási reformot E hét végére a válságban mindenesetre jelentős fordulat várható.

A király Pozsonyban. Pozsonyból jelentik: Ma nyílt meg Pozsonyban Ő felége jelenlétében az *árpádházi szent Erzsébet* emlékére létesített napközi otthon. A gyermekotthon beszentelésére érkező uralkodót ünnepi díszben várta a közönség. Minden épület fel van lobogóva. Diadalkapuk és zászlóoszlopok díszítik az utcákat. Ő felsége utoljára 1897-ben volt Pozsonyban, a mikor a Mária Terézia-szobrot leplezték le. Az uralkodó vonata fél 11 órakor robogott a pályaudvarra, ahol a várakozók riadó éljenzésébe belevegyült a katonazenekar által játszott osztrák-himnusz hangja. Ő felsége Pozsony város polgármesterének köszöntését kegyesen fogadta, aztán több városi előkelőséget szólított meg. Az indóházról a gyermekotthonba hajtatott a király s ott gróf Pongrácz fogadta. Az otthonból Frigyes főherceg palotájába ment a király.

Országos népgyűlés az önálló bank mellett. Az önálló bank felállítása érdekében az egész országban népgyűléseket tartanak s azonkívül június hó 6-án Budapesten lesz országos nagygyűlés, amelyet a fővárosi függetlenségi és 48-as párt hívott össze. Az országos nagygyűlésen a nagyváradai függetlenségi párt több tagja jelen lesz a párt képviselőiben, azonkívül Biharvármegye mind a 12 választókerülete képviselve lesz.

A nagyváradai függetlenségi és 48-as párt választmánya Pünkösdi hétfőjén délután, dr. *Adorján* Emil elnöklété alatt ülést tartott, amelyen bemutatták a budapesti függetlenségi és

48-as párt meghívóját a június 6-án délelőtt 11 órakor az önálló magyar bank érdekében tartandó országos nagygyűlésre, amely a főváros székházának nagytermében lesz megtartva.

Többek hozzászólása után egyhangulag elhatározták, hogy a nagyváradai függetlenségi párt részt vesz az orsz. nagygyűlésen; felkéri a tagokat, hogy minél tömegesebben vegyenek részt a tagok az országos gyűlésen. Jelentkezni csütörtökig lehet dr. *Adorján* Emil h. elnöknel.

A választmány még kimondotta, hogy úgy Nagyváradon, mint a párt részvételével a vármegye minden részében rendezzenek népgyűléseket az önálló bank érdekében.

Valószínűleg Ugrán lesz az első népgyűlés június 13-án.

A biharmegyei függetlenségi és 48-as párt megtartotta értekezletét *Nadányi* Károly elnöklété alatt, amelyen elhatározták, hogy lehetőleg minden választókerületből megy küldöttség a vasárnapi országos nagygyűlésre.

Elhalasztott királyi audienciák. Wekerle Sándor birtokáról még nem érkezett a fővárosba s így a kihallgatások csak pénteken kezdődnek. Kossuth és Apponyi miniszterek hétfőn utaznak Bécsbe.

Báránd község az önálló bank mellett. Tegnap *Báránd* községben mint egy 300—400 függetlenségi választópolgár tartott értekezletet a politikai helyzet ügyében. Az értekezleten *Szabó* József elnök mondott beszédet, mit nagy tetszéssel fogadtak. A megjelentek táviratilag buzdították *Kossuth* Ferencet szilárd bizalmukról s állást foglaltak az önálló bank mellett.

szent kereszt volt a mentő horgony, mely a századok hullámcsapásaiból s vésszel fenyegető örvényeiből a magyart oly sokszor kiragadta. Tény, hogy a megpróbáltatás e napjaiban vigaszt és erejét is ott kereste a magyar azon vallásban, amelynek erényei a polgári életnek is nemcsak ékességét, hanem szilárdságát is képezik. És ha ezen erények szépségét bámuljuk a szerencse napjaiban, szükségességüket félre nem ismerhetjük a súlyos csapások időszakában.

Ha régi nemzeti főállásunk erkölcsi oldalait fűrkésszük, nem üres bókólást, hanem történeti igazságot mondok, hogy e kedvező türeményért első sorban hálával tartozunk a jó Isten után a magyar nők azon ékes koszorújának, akik keresztény erkölcsök és mély vallásosságuk erényeivel nemcsak példaképei voltak a kimagasló hazaszeretnek, hanem nevelői is voltak nemzeti életünk legnagyobb alakjainak, bátorítói és vigasztalói a csüggedés és elhagyatottság oly sokszor megismétlődött szomorú korszakainak.

Nincs sem történetiró, sem pedagógus, aki tagadhatná, hogy a haza, a társadalom, a család szilárdsága, boldogulása és virágzása első sorban a nők vallásosságától, az anyák szeretetétől, a honleányok lelkesedésétől függ.

És ime, ily vallásos nőket, magyar honleányokat nevelni, vallásos és hazafias tanító

nőket képezni: ez volt kezdettől fogva rendeltetése intézetünknek.

Oly tenkölt szellemű férfiúnak, oly lángelkű hazafinak, oly buzgó főpáztornak, mint amilyen boldog emlékü Szaniszló Ferenc váradai püspök, ezen intézet életrehívója volt, nem is lehetett alkotásaival más szándéka, mint hogy vallásos és hazafias célt tüzzön ki ilyen intézet föladataul. S midőn mások a haza és nemzet elnyomatásán csak sopánkodni tudtak: ő korának igényeit fölismerve rálépett azon ösvényre, amelyen haladva a nőnevelés érdekeinek fejlesztésével, a tiszta erkölcsök ápolásával, a keresztény erények gyakorlásával biztosítható a haza és nemzet jövője. Vallásos családnyakat, magyar érzelmű, hitbuzgó honleányokat és tanítónőket nevelni: ez volt ezen intézetnek kezdettől fogva legfőbb föladata. És ezen szent célok szolgálatában táradoznak intézetünkben immár öt évtized óta a Szenczy István váradai kanonok által 1772-ben alapított szent Orsolya-rendi zárdának érdeműs tagjai. E nagynevű alapító példáját ezen zárdára iránt való jótékony-ságban több váradai püspök és kanonok követte*) s a szent Orsolya-rend apácai csupán

* Kalatai, Kondé, Miklóssy, Lajcsák, Szaniszló váradai püspökök; Sauer, Simon, Némethy Ignác, Betzelt, Molnár József, Tágen, Delinger, Löffler, Szilassy, Győrffy, Raecsek, Winterhalter váradai kanonokok.

eredeti alapítványaikból, minden más segítség igénybevétele nélkül tartják fenn 1858 óta ezen Váradon oly nélkülözhetetlen intézetet. Egyedül Isten a megmondhatója, hogy mily nagy érdemeket szerzett e jeles női rend, minden a képzőintézet főtartására szolgáló külön alapítvány nélkül, önfeláldozó munkálkodása nehéz föladatainak megvalósításában. A tanítónőképző eddigi növendékeinek száma fölülhaladja a három ezret, akik itt részesültek a vallásos és hazafias nevelés áldásaiban. Közel kilencszázra megy azon tanítónők száma, akik elszéledve a szélrózsa minden irányába, a zsenge ifjúság szívébe csepegtették és csepegtetik az itt nyert szellemi kincseket, a haza iránt való lángoló szeretetre s oly igazságokra tanítva az egyház és a haza reménységét, az ifjúságot, amelyek Istentől származnak és Istenhez vezetnek vissza. Az itt képzett növendékek közül sokan a tanítónői hivatást fölvaltva a családjuk méltóságával a házi tüzhely körül értékesítették és értékesítik az itt szerzett gazdag ismereteket és vallásos lelkületet. Az első növendékeknek most már unokái foglalják el nagymamáik egykori helyét az iskolapadokban és boldognak érzik magát még a másvallású szülő is, hogy gyermeke ezen intézetbe juthatott.

(Vege köv.)

Nincs többé lábfájás

a Fő-utcán szerezzé be, mert az ő tőle vett cipőkben a tyukszem és bőrkeményedés eltűnik. Telefon 512.

És ha ezt el akarja érni, úgy cipőszükségleteit okvetlen

ARANYI-nál

Az Orsolya-zárda tanítónőképzőjének ünnepe.

Lélekemelő ünnepe volt a nagyvárad Orsolya szüzek zárdájának: tanítónőképző intézete ötven éves fennállását ünnepelte Nagyvárad egész társadalmával együttesen.

Pünkösdi hétfője, május 31., a megnyitás évfordulója volt az ünnepély napja is. Reggel 8 órakor dr. Karsch Lollion apátkanonok misét mondott a képezde jelenlegi növendékei részére. A volt növendékek részére 10 órakor ünnepélyes Te Deummal összekötött hálaadó istentisztelet volt, melyen dr. Lányi József tinnini püspök pontifikált.

Az ünnepély d. u. 5 órakor folyt le a zárda dísztermében, mely ez alkalommal megtelt előkelő közönséggel. A jelen voltak közt ott láttuk a következőket:

A vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőjében Glac Antal főispán, dr. Radu Demeter gör. szer. püspök, Fetser Antal káptalani helynök, dr. Lányi József tinnini püspök, Rimler Károly polgármester, dr. Karácsonyi János, dr. Bundala Mihály, Grócz Béla, Spett Gyula, dr. Karsch Lollion, dr. Molnár Imre, dr. Hoványi Gyula, Novotny S. Alfonz, Siket Traján, Papp Miklós, dr. Vass Bertalan, Vasady Lajos, Rádl Ödön, Sáfrány Lajos, dr. Vucskics Gyula, Heilinger József, dr. Schweiger Ede, Stark Gyula s még számosan a hatóságok részéről, a társadalom előkelőségeiből és nagy számú hölgyközönség.

Kedves meglepetést keltett Podráczky Rezső gyémánt-miséis nagyszalontai plebános, aki az intézetnek 50 évvel ezelőtt első hitoktatója volt.

Az ünnepélyt az énekhar nyitotta meg a Himnusszal, melynek elhangzása után dr. Lányi József tinnini püspök, egyházmegyei főtanfelügyelő tartott mélyen átgondolt, lelkes, az élet igazságaival ható ünnepi beszédet. A beszédet, melyet többször szakított meg a közönség tetszés nyilvánítása, lapunk tárcarovatában egész terjedelmében közöljük.

Makucz Ernő képezdei igazgató lendületes szavakkal üdvözölte Glac Antal főispánt, a kit nemcsak, mint a kormány képviselőjét, hanem kiváló egyéniségénél fogva a legfőbb szeretettel és tisztelettel köszönt a zárda örömműnnepe. A főispán válaszában kiemelte, hogy úgy a miniszter képviselőjében, mint saját nevében is örömmel vesz részt ezen az ünnepélyen, melyen egy minden ízében vallásos és hazafias tanintézet tekint vissza a múltjára. A főispán szavait, melyek a legjobb hatást gyakorolták, zajosan megélték.

Az énekhar elénekelté Abt Ferencz »Alkonyatkor« című szerzeményét, mely után Makucz Ernő képezdei igazgató részletezte az intézet múltját. Előadásából közöljük az alapítás éveire vonatkozó következő bevezető részt:

Ker. nők hivatása a gyermekeket úgy nevelni, hogy az élet bármily körülményei között, Istentől vett mindkét rendeltetésüket elérjék, vagyis idővel a hazának hasznos tagjai és égi honuknak békés örökösei legyenek.

E célt azonban csak úgy érhetik el, ha a gondjaikra bizott gyermekek lelki tehetségeit egyenlően és összhangzatosan fejlesztik, vagyis ha az eszet nem tömök túl száraz theóriákkal és nem engednek neki zsarnoki uralmat a szív felett, mert a nagy tudomány felfuvalkodottá lesz; mások vezetéséhez pedig nemcsak tudomány, hanem szív is kell; de viszont, amidőn a szívből csepegtetik az Istenfélelmet, a vallás, a szerénység, a munka, a takarékoság, az

okosság, a türelem, a könyörület, a pontos kötelességteljesítés és a bára iránti szeretet erőit, ismét nem hagyják figyelmen kívül az értelem műveléseit, mert a kormányzás joga az észet illeti meg.

Bár Orleans nagynevű püspökének Dupanloupnak tiszteletreméltó véleménye szerint: »A nőnevelésnek csak két jó iskolája van, csak két szentély van e tiszta, gyöngéd lények számára: a vallás és család«, mégis: mert a család igen sok esetben nem bírja mindazt a kvalifikációt, mi az emberi tevékenység e két hatalmas tényezőjének, az észnek és a szívnek helyes irányú vezetéséhez kívánatos, azért szükséges a szigorú vallásérkölcsei alapon nyugvó iskolai nevelés, ha mindjárt csak második dajkája is a gyermeknek az az iskola.

A ker. kath. egyház legrégebbi időktől fogva át volt hatva az iskola, mint a gyermeknevelésben annyira fontos hézagpótló intézmény szükségességének az érzésétől s azért kezdetől fogva nagy gondot fordított az iskolákra, milliárdok és milliárdok áldozott iskolák alapítása és fenntartására nemcsak azért, mert akié az iskola és az ifjuság, azé a jövő, hanem azért is, mert e téren is követni akarta az isteni Üdvözítőt: »Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket!«

S mert a családdal egy vágáson tartó helyes iskolai nevelésnek is különös nagy gondot kell fordítani a nőnevelésre, — hiszen már I. Napoleon azt mondja: »Képezetek nekünk anyákat, kik gyermeküket nevelni tudják és meghódítom az egész világot«, azért a kath. egyház is különösen szíven viselte a ker. nőnevelést!

Mi természetesebb, minthogy szent László városának egyházfejdelmei közt is akadnak a ker. nőnevelésnek lelkes apostolai, kik részint hogy a kath. leánynevelő intézetek úgy a kor mindinkább fokozódó igényeinek, mint az állami törvények követelményeinek megfeleljenek és így a vallásérkölcsei nevelésnek minden tekintetben alkalmas szentélyei legyenek, részint, hogy versenyképesek legyenek az állam által emelt e nemű iskolákkal szemben, nemcsak az elemi oktatásra fektettek nagy súlyt hanem körültekintő gondossággal karolták fel a tanítónőképzés magas és nagyfontosságú ügyét!

A bécsi kormány 1856 július 19 én 5435. sz. a. átiratában a nagyvárad helytartósági osztály által felszólítást intézett Sz. László városának akkori muló porában is áldott emlékü püspökéhez, Szaniszló Ferenc püspökhöz egy róm. kath. tanítónőképző felállása tárgyában.

A nemeslelkű püspök, ki már eddig is ezekre menő áldozatot hozott a nevelés áldozatos oltarán, a helytartótanács kérelmének teljesítésétől egy pillanatig sem vonakodott; csak hogy ebben az időben Nagy-Várad városában a leánynevelés nagyon is a kezdet kezdetén állt; egyedül az Orsolya-zárda volt az egyetlen komolyan számbavehető tényező, melynek tagjaira a püspök nyugodtan bízhatta volna a tanítónőképző vezetését; ámde abban az időben a zárdának is csak négy osztályból álló elemi iskolája volt; az is túltömött, hogy némelyik osztályból a növendékek egy része a folyosókra szorult; hogyan juthatott volna ily körülmények közt hely a tanítónőképző számára? Kellő számú tanerővel sem rendelkezett a zárda, sőt a taneszközök felszerelése is nagyon fogyatékos volt, s azért a püspök 1856 július 30 án 655. sz. a. kelt átiratában főpásztori szívének mély tájékozalmával arról értesítette a helytartótanácsot, hogy a tanítónőképző felállításának ügyét kellő tanerő, helyi-

ség és taneszközök hiányában kénytelen elodázni.)

A püspök a dolgot csak elodázta; mert Szaniszló püspök, kinek erélye nem ismert akadályt ott, hol tenni kellett; s áldozatos szíve-lelke pedig tudta, hogy papi kézben mire való a nagy egyházi vagyon, bár az Orsolya-zárda iránti atyai szeretetének már eddig is fényes tanúságát adná, mert templomuk tornyát 6226 frt költséget tevő áldozattal felépítetté és egyéb ezekre menő áldozatos adományával ércnél maradandóbb emléket állított magának intézetünkben, a tanítónőképzés annyira fontos ügyét is az ő lelkiismeretes és buzgó vezetősükre kívánja bízni s azért 1858-ban a kolostor fő-utcai szárnyának folytatásaként, mint ő maga mondja 20.000 frt költséggel egy új díszes iskola-épületet emelt; a helyiség kérdése immár nem akadály, mert az elemi iskoláknak ezen új épületbe való elhelyezése által a Fő-utca a templom baloldali részén 2 szoba felszabadult és ez lett a tanítónőképző első otthona.

Győrffy László elődöm, akkor már nagyvárad lat. szert. nagyprépost pedig 4000 forint alapítványt tett le oly célból, hogy annak a kamatai a tanítónőképzőben működő szerzetes-tanítónő eltartására szolgáljanak. Ime a dolog személyi kérdésének megoldása is egy jelentős lépéssel sietteté a tanítónőképző felállítását.

A hely és kellő számú szerzetesnői tanerő ekként biztosítottván, a nagynevű püspök ajkairól elhangzott a teremő »legyen«.

A képezde fejlődését feltüntető előadást egész terjedelmében helyszűke miatt nem közölhetjük; a főbb mozzanatokat lapunk pünkösdi számában már érintettük. A közönség Makucz Ernőnek ritka gonddal egybeállított történelmi visszatekintését feszült figyelemmel hallgatta mindvégig.

Ismét zeneszám következett: Popper »Be-ceuse« adta elő Kürti István precíz gondkakiséréte mellett Kiss Nóra IV. éves tanítónőjelölt azzal a kiváló művészi érzéssel, melyet a nagyvárad közönségnek már több ízben volt alkalma nála igaz elismeréssel honorálni. Utána Beethoven Aldozió énekét adta elő az intézeti énekhar Kürti István zenetanár vezetése mellett.

Fetser Antal tsz. püspök, mint az egyházmegyei hatóság jelenlegi feje emelt szót. Hangsúlyozta, hogy a mai korban új nemzedéket kell nevelnünk, mely a romboló áramlatokkal szembeállani képes. Erre kiválóan alkalmas az Orsolya-rend, melynek tagjai annyira a miénk, hogy a zárda falaira a legszorosabb értelemben alkalmazták a költő szavait: itt éljed, haldod kell. Ünnepe ez a nap nemcsak a zárdának, hanem az egyházmegyének is. Az egyházmegye részéről is a legmelegebben üdvözli Glac Antal főispánt, aki a kormány nevében is jelen lévén, eme nyilvános kitüntetést jelentő képviseltetéshez hozzácsatolta a saját egyéni szeretetreméltóságát. Megkapó szavakkal ecsetelte azt a mély jelentőséget, a melyet a zárda nevelő hatása az egész társadalomra gyakorol. S a kik ezt a nehéz, ömfeláldozó munkát végzik, csak természet fölötti jutalmat várnak, nem földi elismerést. Különösen kiemeli a zárda jelenlegi fejedelemasszonyát, Pataky M. Philomenát, a kinek valóban páratlan bőkezű adományát csak linkadatlan buzgósága mulja felül. Megemlékezik a rend tagjai közül Matar Innocentiáról, a ki már 50 év előtt ott állott a most jubiláló képezde bölcsőjénél, valamint az első tanítvá-

) L. Egyházm. levéltár.

Figyelmes,
finom női
kiszolgálás

Hideg konyha

PAIZS BÉLA
A VILÁG KÖZEPÉHEZ
BETHLEN-UTCA vendéglője és
kert-helyisége

Kőbányai sör. — Tisztán kezelt borok. — Családok részére külön lugasok.

Minden este
cigány
zene.

Kitűnő tekepálya.

nyok közül Mater *Ladisláról*, a ki ma a rend tagjai közt működik Isten dicsőségére. Isten áldását kívánja a rendtagokra, kik az egyház tanítói feladata körül mindig delegáltaként működnek. Mai szent miséjében külön megemlékezett a zárda élő és elhunyt tagjairól, Isten bőséges kegyelmét kérve számukra. Kísérje Isten áldása a zárdat fejlődése további utjain is.

A püspököknek nagy hatást tett szavai után az énekkar elénekelt a Szózatot s ezzel a minden tekintetben feledhetlen ünnepély, melynek sikerén különösen sokat fáradozott *Makucs* Ernő igazgató, véget ért.

Földosztó gör. kel. lelkész.

A magyarorszáki járásban van három község Pusztá Kiskáránd, Pusztá Nagykáránd és Bikács, Ezek a községek arról nevezetesek, hogy egy talpalatnyi földjük sincs, még csak azok a házhelyek sem a községnek tulajdonai, a melyeken a lakosok háza állanak. Az egész birtok, melyen a három község fekszik, a nagyváradi római katolikus püspökségnek képezi tulajdonát.

A három község lakossága évekkal ezelőtt meg akarta vásárolni a birtokot és ez iránt lépéseket is tett Szmracsányi Pál akkori megyéspüspöknél. Szmracsányi Pál dr a lakosság kérésének szívesen tett eleget és az egész birtokot holdanként 200 koronáért akarta a lakosságnak átadni. A közönség örült a jó vásárnak és már a szerződések aláírása is elkezdődött, szóval az utolsó stádiumban állott az ügy, mikor a bikácsi-lakosság megtagadta a szerződés aláírását azzal, hogy ők még olcsóbban is megkapják a földet.

A bikácsiak hirtelen megváltozása feltűnő volt ugyan, de mert a püspökségnek éppen semmi szüksége sem volt a földek eladására, nem folytatta tovább a tárgyalásokat. Ez történt nyíltan az adásvételi tárgyalások alkalmával. Alattomban azonban egész másként állott a dolog. A naiv, könnyen hívő románokat félrevezették és a legközönségesebb szélhamos módszer szerint becsapták.

A dolog csak szombaton került nyilvánosságra, amikor egy feljelentés alakjában a felbujtóról és a nép félrevezetőjéről lerántotta a leplet maga a becsapott nép. A feljelentés nagy feltűnést keltett mert abban a bucsumi görög keleti lelkész szerepelt. A feljelentés alapján került nyilvánosságra, hogy tulajdonképpen mi volt az oka az elmaradt birtokvásárlásnak.

A bucsuni lelkész ugyanis, amikor meghallotta, hogy a fentírt három község földet akar vásárolni, azonnal bejárta a vásárolni akarókat és lebeszélte őket szándékukról. Azt mondta a könnyen hívő embereknek, hogy ő ingyen fogja nekik megszerezni a földet, csak hallgassanak rá és kövessék mindenben a tanácsát. Az első tanács mindjárt zsebrevalógó dolog volt, amennyiben a lelkész a földvásárlóktól fejkenként 11—11 koronát kért, amit meg is kaótt. A három falu népe pedig bol-

dogan ment haza azzal a tudattal, hogy legközelebb ingyen fognak kapni földet, csak a bucsuni lelkész értesítését kell megkapni.

Az értesítés nagyon sokáig késett és a három község népe megunt a várást. Megsürgették az ingyen földet. A sürgetésre a bucsuni papnak az volt a válasza, hogy az ügy igen komplikált és e miatt neki Aradra kell a konzisztoriumhoz utazni, ahol meg tárgyalja a dolgot Erre a tárgyalásra újabb pénz kell és pedig 200 korona előleget, ezt fizessék meg és akkor lesz föld ingyen.

A félrevezetett nép most már belátta, hogy szélhámossal van dolga és ha ez így megy sohse lesz földje, feljelentette a lelkészt a magyarorszáki járás főszolgabírójánál. A feljelentés alapján a főszolgabíró megindította az eljárást az ingyen földosztó lelkész ellen.

UJDONSÁGOK.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani szíveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjen!

A közönséghez!

Válságos idöket élünk ismét. Külső ellenséges áramlatok, fent pedig talán még veszélyesebb ellenségek támadnak a nemzetre.

Soha olyan szükség nem volt összetartásra, egységes közvélemény kialakulására, mint éppen napjainkban. Sem belső, sem külső ellenségeinken győzelmet nem arathatunk, ha százfélé huzunk. Közös alapot kell találni, amely minden becsületes hazafit egyesíthet.

Ez a közös alap pedig nem lehet más, mint az a köszikla, amelyen ezer éven megálottunk: ez keresztény Magyarország ideálja. Szent István, Szent László, Mátyás és Rákóczi Ferenc országa, melynek háromszinű lobogója a Patrona Hungaria képevel ékes.

Ennek a független, nagy, keresztény Magyarországnak akarunk katonákat toborozni, mikor a közönséghez fordulunk, kérve lapunk terjesztését.

A szerkesztőség és a kiadóhivatal vállvetett munkával igyekeznek olyan lapot adni a közönség kezébe, mely élénk, tartalmas legyen s a mely mégis helyt foglalhasson a családok asztalaian.

Ennek a munkásságnak támogatására hívjuk fel a közönséget. Minden közönségnek olyan a sajtója, a melyet támogatásával megajándékoz s a közönség olyan, mint a sajtója. S a melyik újságiránynak nagyobb lesz a közönsége, azé lesz az ország: így lesz nagy a tisztessége, hazafias irány szolgálatában az ország, vagy elvesz a fertőben.

Ellenségeinktől tanuljuk meg a magunk sajtója támogatását, fölemelését, terjesztését!

Hátralékos előfizetőinket kérjük hátralékaik sürgős beközlésére.

Lapunk előfizetési feltételei az újság honlokán olvashatók.

A Tiszántul
szerk. és kiadóhivatala.

* **A város ismertetése, megrendelés nélkül.** A Pester Lloydnak egy vállalata: az Illusztrirte Städte u Orts-Cronik, a mely a külföldön ismerteti az egyes magyar városokat levonatokat küldött Nagyvárad város polgármesteréhez, amelyben a nagyváradi vízvezeték, a városi villamos művet és a Rimanóczy fürdő és szállodát ismerteti a fürdő képével. A kísérő levélben ezekért a közleményekért, amiket állítólag valamelyik városi tisztviselő megrendelt, 400 koronát kér a lap vállalat. A városi tanács tárgyalta a levelet s annak a kifejezése mellett, hogy egy tisztviselő sem rendelte meg a közleményeket, értesíti a lap kiadóhivatalát, miszerint a közleményekért, ha azok megjelennek, hajlandó a város 200 koronát, a képért pedig 15 koronát fizetni.

* **Népgyűlés a fürdővasut ügyében.** A pünkösdi ünnepek alkalmából a fürdőbe oly sokan rándultak ki mindkét nap, hogy a vasuti pénztárak nem tudtak elég jegyet kiadni. A két napon a négy vasuti állomáson: Nagyváradon, Velenczén és a két fürdőben több mint hatezer jegyet adtak ki. Természetesen kifejezésre jutott nagyon is élénken a közönség körében az óhaj, hogy mielőbb kiépülne a fürdővasut. Mint értesülünk, Nagyvárad város polgársága körében erős mozgalom indult meg a fürdővasut ügyében, hogy a város újabb határozatot hozzon a részvényjegyzésre s társadalmi uton is hathatósan karolják fel a város közönségére oly fontos vasut létesítésének ügyét. A mozgalom élén *Pekanovits* Imre főmérnök áll. A mozgalom most már annyira fejlődött, hogy közelebb, valószínűleg június hó 6 án nagy népgyűlést tart a polgárság, amelyen kifejezést ad azon akaratának, hogy a város törvényhatósága ne zárkózzék el a fürdővasut hathatós támogatása elől. *Pekanovits* Imrének ugy neve, mint egyénisége különös súlyt ad a mozgalomnak, mert nem csak kiváló szakember, hanem lelkes, agilis, minden hasznos és életrevaló, nemes eszméért lelkesülő kiváló férfiú, aki mellé városunk tekintélyesebb polgárai közül már is tömegesen csatlakoztak, hogy a fürdővasut ügyét előmozdítsák s ezáltal közelebb vigyék a rég óhajtott megvalósuláshoz.

* **Az iparoktatási bizottság ülése** Nagyvárad város iparoktatási bizottsága holnap június hó 3-án csütörtökön délután 4 órakor a városházán ülést tart. Ezuttal az ipariskolák jövő évi költségvetését tárgyalják.

* **A tüdőbetegek Pünkösdjé.** A nagyváradi munkás biztosító pénztár tagjai közül 15-öt gondoznak a nagyváradi tüdőbetegek hegyi üdülő helyén. A munkásbiztosító pénztár igazgatósága kedves örömet szerzett a szegény

7 frt. 50 kr-ért

készít tiszti és civil cipőket

LÖWY D. cipésm. Rákóczi-ut 22.

Melyet az általa szerkesztett és beüvegolt hús és érszorítóval lát el, mely a gyaloglást megkönnyíti és a ludalip képződést megakadályozza. Ugyvintén készít önkéntes bakancsokat előírás szerint. Magasabb szaktudását bizonyítja a magyar állami cipész mesteri tanfolyamon nyert kiváló és jeles eredményű bizonyítványa.

A n. é. közönség szíves pártfogását kéri tisztelettel
LÖWY D. cipésmester Rákóczi-ut 22 sz.

betegeknek. Különösen Rákos Vilmos ig. tag buzgólkodása folytán mintegy 170 koronát gyűjtöttek s ebből megvendégelték a szegény betegeket, továbbá mintegy 50 koronát kiosztottak azok között a betegek között, akiknek otthon családjuk van, hogy ezek részére juttassák el. A fennmaradt összeget pedig beszállították Glac Antal főispán kezeihez, mint a tüdővész ellen védekező egyesület elnökéhez.

* **A Szigligeti Társaság választmányi ülése.** A Szigligeti Társaság ma, június hó 2-án délután 5 órakor a Gazdasági és Iparbank helyiségében választmányi ülést tart. Tárgyak: 1. Folyó ügyek. 2. A f. é. közgyűlés tárgyainak előkészítése. 3. Esetleges indítványok. Nagyváradon, 1909 június 1. Rádl Ödön kir. tanácsos elnök.

* **Az új tololétra elhelyezése.** A nagyváradai önkéntes tűzoltóegylet 3000 koronáért megrendelt egy modern, az igényeket teljesen kielégítő tololétrát, amelyre már régen nagy szüksége volt a tűzoltóegyletnek. A drága tűzoltó szerszámnak elhelyezéséről azonban nem gondoskodik a város s azt egyideig a szénás szinben tartották, ahol a por lepte s az eső áztatta, mert becsorog az eső a szinbe. — Itt csakhamar tönkre ment volna a drága tololétra, miért is a tűzoltó főparancsnok intézkedett, hogy ponyvával takarják le a létrát. Most tehát a szabad ég alatt ponyvával letakarva áll a létra. A tűzoltóegylet naponként 3 koronát fizet a ponyvákért. A városi tanácsnak mielőbb gondoskodni kell, hogy a létra elhelyezésére megfelelő fedett helyet készítsenek, mert ilyen drága és szükséges felszerelést a tanács hanyagsága miatt nem lehet a szabad ég alatt hagyni s pusztulásnak engedni.

* **30 éves találkozó.** A premontriei nagyváradai gimnáziumában 1879-ben érettségi vizsgálatot tett és az ezen osztálylyal hosszabb ideig itten együtt járt iskolatársak holnap, csütörtökön, harmincéves találkozózt ünnepelnek a következő programmal: f. hó 3-án d. e. té. 10 órakor gyülekezés az olasz plebánián Imrik S. Zoltán lakásán; háromnegyed 10 órakor indulás a premontr. templomba; 10 órakor »Te Deum«-mal kezdődő ünnepélyes szent mise, tartja Szabeny Gyula a papi iskolatársak assisztálása mellett; 11 órakor, szent mise után tisztelgés a gimnáziumi igazgatóságánál. Ezután leányképzetés. 2 órakor társas ebéd a szent László (Püspök) fürdőben. 5 órakor a családtagok bemutatása. A régi tanárok közül megígerte lejövetelét Hefler Konrad. Magukat kimentették agg korukat hozván fel okuk: Agáczy Norbert és Zubriczky Flórián. A jelenleg működő tanárok közül dr. Novotny Alfonz igazgatóval elükön a társas ebédén részvételüket megígérték: Kertész Miksa, Szilágyi Dózsa, Bertram Bruno, Kovács Candid és Varga Aurél. Az iskolatársak, kik eljövetelüket bejelentették, a következők: dr. Aczél Béla ügyvéd Budapest, Bedák Mátyás plebános Kondoros, dr. Bleier Sándor orvos N. Szalonta, Czajlik László pénzügy. osztálytanácsos Budapest, Darvassy Lajos városi tanácsnok Nagyvárad, Dobozy György törvényszéki bíró Nagyvárad, dr. Fássy Lajos ügyvéd Nagyvárad, Gerstner Miksa kir. járásbíró H.-Szoboszló, Govrik Kálmán földbirtokos Less, Imrik S. Zoltán szentszéki ülnök, plebános Nagyvárad, Jerzsák István tb. megyei átvászkéi elnök Nagyvárad, dr. Kelemen Samu

ügyvéd, orsz. képviselő Szatmár, Keszthelyi Kálmán gyógyszerész Székelyhid, Keszthelyi Sándor községi jegyző Less, Kurcz Albert ügyvéd Nagyvárad, Medgyes Ferencz Ganczyári főmérnök Budapest, dr. Munk Béla orvos Nagyvárad, Papolczy József bank-tisztviselő Nagyvárad, dr. Poynár Miklós ügyvéd Élesd, Scherly Béla esperes plebános Ér Mindszent, Sonnenfeld Adolf papirkereskedő Nagyvárad, Sternthal Artur földbirtokos K.-Tarján, Szabó Sándor plebános Szeghalom, Szabeny Gyula esperes-plebános Székelyhid, Tárkányi Péter szentszéki ülnök plebános Ujkigyós, Terdik László plebános Déda, Vagaszky János plebános Tóttelék, dr. Weisz Adolf ügyvéd Tenke, dr. Weisz Márton izr. kórházi ig. főorvos Nagyvárad.

* **Villamos összeütközés a Rákóczi-úton.** Tegnapelőtt este könnyen végzetessé válható szerencsétlenség történt a Rákóczi-úton. A villamos vasut ugyan most hozatta meg az új kocsikat, melyeket forgalomba akar hozni. Az új kocsikkal tegnapelőtt este 10 órakor próba járatokat eszközöltek a villamos vonalokon. A kocsikat gépészek vezették, még pedig a gyorsaság minden arányaiban. A legnagyobb gyorsasággal haladt az egyik kocsi a Rákóczi-úton, amikor a Széchényi-szálloda kapuja alól kifordult a vaskóhi jegyző kocsija. A kocsin a jegyzőn kívül felesége és két gyermek, valamint a kocsi ültek. A lovak gyorsan jöttek ki a szállodából s ép abban a pillanatban értek a tulsó oldalra, amikor egy száguldó villamos kocsi odaért. Az összeütközés nagy erővel történt. A kocsi rudja darabokra tört. A lovak egészen a szálloda faláig estek vissza. A jegyző felesége súlyosan megsérült, úgy hogy azonnal orvosi kezelést kellett igénybe venni. A kocsin ülők közül a többiek csak kisebb sérüléseket szenvedtek. A jegyző kártérítési pert ad be a városi villamos vasut ellen.

* **Halálozás.** R. s. vétel értesülünk a súlyos gyászról, mely *Hotya* Demeter nagyváradai polgárt sujtotta leányának, Juliskának halálával. Az élete 23 ik évben elhunyt leány hosszabb idő óta betegeskedett. Temetése ma, június 2-án délután 5 órakor lesz a Körözs-utca 5. számú háztól.

* **Eltűnt leány.** Székelyhidi tudósítónk jelenti a következő rejtélyes esetet, mely szerint az ottani uradalmi állatorvos Kaoszál Antal leánya Pünkösd első napján nyomtalanul eltűnt. A 16 éves Margit nevű leány templomba ment pünkösd vasárnapján, onnan azonban vissza nem tért. A csendőrség erősen nyomoz az eltűnt leány után, mert azt hiszik, hogy bűnténynek esett áldozatul.

* **Nyáron kapáljon a tanító.** A biharmegyei román népi kultúrára jellemző eset történt *Karaszó* községben. Január havában ugyanis tanítót választás volt Karaszón, mely alkalommal *Papp* Györgyöt választották meg tanítónak. A választás után a tanító a fizetése után kezdett érdeklődni, amikor az iskola fenntartó hatóság kijelentette, hogy január, február, március, április és május hónapokban fizet, de azután egészen »kóróvágaság« egy fillért sem. E nem mindennapi határozatot pe-

dig azzal indokolták meg az iskola fenntartók, hogy a tanító csak télen tanít, nyáron nem, akkor sok a szabadideje, hát ezalatt keressen más foglalkozást, ha fizetést akar, de önék nyáron nincs szükségük tanítóra. A furcsa határozat ellen a tanító a tanfelügyelőhöz, illetve közigazgatási bizottsághoz adott be panaszt.

* **Egy főhadnagy balesete.** Rémhírek keringtek tegnap a városban, melyek *Voit* Rezső gyalogsági főhadnagy balesete körül forogtak. Pedig az egész mendemondának alapja egy kisebb sérülés volt, mit a főhadnagy tudományos kísérletezése közben egy hajító bomba felrobbanása következtében szenvedett. A homokkal és löporral töltött kísérleti bomba ugyanis előállítás közben explodált s a főhadnagy arcán, különösen a szem tájékán égési sebeket ejtett. Épp a laktanyában levő szobájában folytatta kísérletezéseit, mikor kezében a bomba explodált. A zajra besiettek a mellékszobákban levő tisztársai s *Krájcsovic* százados kocsiba ültette a sérültet, *Waldmann* szemorvoshoz vitte, ki rögtön gyógykezelés alá fogta. Az orvos véleménye szerint a sérülés majdnem lényegtelennek mondható s a szem kisebb gyuladástól eltekintve, nem sérült meg s pár nap múlva ismét rendbe jön.

* **Ismét vonat elgázolás.** Alig pár napja annak, hogy megirtuk az élesdi vonat elgázolást s most ismét egy hasonló esetről értesít berettyóujfalusi tudósítónk. A mezőpeterdi állomáson május 31-én éjszaka a személyvonatra várakozott *Magyari* János nagyváradai fuvaros. Időközben átment a pályatesten s a tulsó oldalon álldogált. Egyszer csak vonat-sípólást és dübörgést hall. Azt gondolva, hogy az ő vonata érkezett be, hogy le ne kessen, szaladva indult a sineken keresztül a befutó vonat előtt, mely az 507. Budapestről érkező gyorsvonat volt. Amint *Magyari* ép a sinre lépett, a gép elkapta a szerencsétlen embert s messze a gép elé dobta, miközben a gőz dugattyu szétroncsolta az elütött fuvaros koponyáját, ki halva terült el a sinek között.

* **Kerékpárosok a hadseregben.** A cs. és kir. 37-ik gy. ezred Parancsnoksága a folyó évi őszi fegyvergyakorlatok alkalmával kerékpár osztályokat fog felállítani, melyekhez a fegyvergyakorlatokra bevonuló azon nem tényleges katonák is beosztatnak, kik ezen célra jelentkeznek s egy használható, jókarban levő kerékpárral rendelkeznek. A kerékpárosok a fegyvergyakorlatok végével minden nap után 2 korona kártalanítási pótlékot kapnak. A kerékpár osztályhoz való beosztás előtt a kerékpárosok előbb bizottságilag megvizsgálatnak: felhívom ennél fogva mindazon nem tényleg s állományhoz tartozó katonákat, kik folyó évből fegyver gyakorlatra kötelezettek, ha a kerékpár osztályhoz való beosztásukat óhajtják, ezen szándékukat a városi katonai ügyosztálynál (Városháza II. emelet 31. sz. szoba) haladéktalanul jelentsék be. Nagyvárad, 1909 május hó 29. *Darvassy* Lajos tanácsnok.

* **Elvesztett 250 koronát.** Egy szegény leányka tegnap a színházi tőzsdétől a Bémer-téri Erényi-féle üzletig menet, elvesztett 250 koronát. Mivel a pénz nem a szegény

: MEGNYILT :
UJHELYI RÓZA
Rákóczi-uti kalap különlegességű üzlete.

hol naponta érkeznek a legutolsó divatú valódi párisi és bécsi modellek, melyek vásárlási kényszer nélkül állnak a vevő közönség rendelkezésére, ugyszintén, ::
harisnya, ernyő és keztyű különlegességek.

leány sajátja volt, szerény alkalmazása utáni fizetéséből kell megtéríteni, ami által hosszú ideig tönkre lenne téve. A szegény leány érdekében felkérjük a becsületes megtalálót, hogy az összeget, kellő jutalom mellett akár a színházi dohánytözsdeben, akár a rendőrségen átadni sziveskedjék.

* **A Püspökfürdőben** az uszoda megnyílt s egész nap a közönség rendelkezésére áll. A többi gyógyfürdők szintén átadták a közönség használatára. Állandó kiváló fürdőzene

x **Tündérváros Nagyváradon.** Mert csakugyan tündérvárosnak lehet nevezni *Paizs Béla* vendéglős kertjét, — a melyet a *Világközepéhez* címez és a Bethlen utcában van. Vannak ott gyönyörű szőlőlugasok — családok és magán társaságok részére — téli és nyári kuglizó, rossz idő esetén fényes fedett helyiség.

x **Urak! Tessék ide figyelni!** Mert valóban neveléses, hogy eredeti panama kalapot már 5 koronáért és feljebb lehet kapni az előnyösen ismert *Cziller Imre* nagyruházában Rákóczi-ut). Ugyanott tart most a *Pünkösdi occasio* is — de csak szombat estig. Férfi ingek, alsónadrágok, harisnyák, gallérok, nyakendők stb. stb. mind *modern elsőrendű áruk*. bámulatos ócsón árusítottainak.

x **Szmirna**, északi Carmen, Siurc pamutok, mindennemű kézimunkák és hozzávalók a létező legjobb minőségben. Csakis teljesen friss s a legújabb divatu áruk a legolcsóbb árban Tátra Guszta Fő-utca 4. sz. (Orsolya-zárda épület). Szmirna mintákban különlegességek. Telefon 783.

x **G. B. Borsalinó kalapok 8 koronáért minden színben kaphatók**

Róth M. utódánál.

x **Hegyi üdülőhely Nagyváradon.** A nagyvárad közönség bár nem szűkölködik a nyári helyiségekben, mégis örömmel üdvözlözi az ismert *Karger* féle vendéglő kerthelyiségeinek megnyitását. Új a bérlet is és ezáltal szakember *Lobermayer Ferenc* áll az üzlet élén. Aki ismeri ezt a maga nemében páratlanul gyönyörű kerthelyiséget a hogy tövében, hogy a legörömbösebb nyárbán is hűs a levegő annak felesleges dicőzni, aki pedig nem látta látogassa meg egyszer és állandó vendége lesz a vendéglőknek.

x **A Pannonia kávéházban KONDOR ERNŐ** színész a Budapesti Bonbonier Cabaret volt igazgatója, zeneszerző, az 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. **Hol a háza, Hogy azt a teremését** stb. szerzője, teljes zenekarával június hó 1-től minden este hangversenyez.

SZÍNHÁZ.

A függöny legördült.

Tegnap bezárta a színtársulat a kőszínház ajtait s rövid szünet után a nyári színpadon folytatódna az előadások. Csak pár lépésnyi távolság a légvonalban, de a muzsák levegőjében óriási. A komoly muzsa helye a kőszínház, a nyári színpad a könnyebb muzsa hajléka. A nagyvárad színészetnek ismét egy fejezete záródott le, a melyre érdemes visszatekinteni.

Ez az évad már egészen az Erdélyi Miklósé. Az ő ambíciói, az ő tervei, az ő ízlése érvényesültek. És hogy milyen mértékben, azt a külső siker mindjárt igazolja: a nagyvárad színházának fennállása alatt nem volt annyi telt háza egy évben, mint az elmúlt idény alatt.

A telt házak legtöbbször a *Tatárjárásra* esik. Ez a ritka szerencsés kézzel megírt szerep 8 hónap alatt Nagyváradon 25-nél több előadást ért meg, majdnem mindig zsutolt ház elölt. Ugyanazt a népszerűséget érte el, mint előbb a *Vig özvegy*; s ha költői értéke kevesebb is az utóbbinál, ügyesen megrajzolt

alakjai annál inkább hozzásegítették a közönség tapsaihoz. Aztán még egyet ne feledjünk a *Tatárjárás magyar szerzők* műve, az ujabban szép lendületet vert magyar operetirodalom egyik értékes darabja.

A magyar szerzőknek még több értékes alkotásai is volt alkalmunk találkozni. *A szerencse fia* tetszett legjobban a közönségnek: szatirja, éles rajzai a siker magyarázó. Kevésbé zajos, de nem kevésbé mély hatása volt *Herceg darabjának*, a *Kivándorlónak* is, míg a *Hivatalnok urak* hatásán sokat rontott hosszadalmassága. Végül a *Csöppség* reprizeit nem remélt zsutolt házakhoz juttatta egy kis színpadi háború s Erdélyinek a szereposztásnál elkövetett, egészen ügyes, változtatása. A vaskalap dohogott, de a közönségnek tetszett az ötlet, egy jó magyar darab sikereit gyarapította.

Külön csoportot képeznek a helyi szerzők. Ezeknek bőven adott tért Erdélyi az érvényesítésre, még a Holnapot is feleresztette a színpadra, rajtuk mult, hogy a közönség örült, mikor levonultak. Kivétel az *Atalanta* operett szép zenéje és pompás hangszelése. A többi helyi darab jobbra csak önképzőkori szárnypróbálgatás, amelyet Nagyváradon is kár volt a közönségnek beadni; maradhattak volna holnapután kiskeddre, beleértve az Ideált és Törő Annát is.

Az operettnek volt természetesen legbővebb aratása. A *Tatárjárás* kivéve, a többi bemutatott operett éppen hogy az obligót három előadást bírta el, a régi jó operettek fel-frissítési szintén. Itt érezhette a színház, hogy Váradon csak egy közönsége van a színháznak, mely állandóan eljár, rendkívüli publikumot csak rendkívüli dologgal lehet vonzani.

Ilyen rendkívüli dolog volt a vendégszerplő művészek lerándulása. Nem sok volt, de annál érdekesebb. Az olasz operaénekeseknél volt mindössze némi csalódás; a tavaly itt jártak jobb emlékeket hagytak.

Az operáknál maradvány, társulatunk magában ma sem igen képes nagyobb operaelőadásokra; sajnós, a közönségnek sincs elég érzelme még az opera-zene iránt s így ebben a tekintetben emelkedést csak a jövőben várhatunk. Ugyanezt mondhatjuk el a klasszikus drámáról is vigjátékról is. Shakespeare csak a Velencei kalmárral szerepelt a műsoron. Nem volna érdemes a jövő évre felvenni pl. Hamletet és Macbethet, egy Molière vigjátékot, egy komoly Sziglieti-dramát és egy-két Csiky darabot? Talán kísérletet lehetne tenni a Sasfókkal is.

Az előadások színvonala általában elismert érdemelt. A rendezés modern, ötletes, a betanulás általában kifogástalan. Csak a táncoknál éreztük, hogy a kóristákat nincs a ki a táncokat betanítsa, a mint hogy megfelelő szülő balettáncosnőnek is híjával vagyunk. A többi személyzet átlagban kevés kielégítésre szorul.

Mindent összevéve, az elmúlt évad határozott haladást jelent a nagyvárad színháznál úgy a színvonal, mint bizonyly az anyagi eredmény szempontjából is. Ohajtandó, hogy ez az emelkedés állandó legyen jövőben is s a csak fokozott haladásról számolhassunk be.

Az előadásokat tegnap este kabaréelőadás fejezte be a karszemélyzet javára. A színpad névtelen közkatónáinak érdemeit kívánta honorálni az a nagyszámu közönség, mely tegnap este a színházat — néhány páholy kivételével megtöltött. Volt ének, tánc, kuplé és csoda-gyermek; szóval teljes a modernség. Legjobban sikerült *Károlyi Leona* gyönyörű komoly dala, *Batizfalvi* Elza pajkos, rendkívül ügyes kupléja és *Pápay* Lajos magakisérte pompás magyar dalai, melyeket Fráter Lóránd módjára, de mesterénél jobban adott elő. Ügyes volt *Bura* Karcsi bemutatkozása, mint dalszerző, a kis pöttön *Fenesy* Margitka korát jóval felülmúló értékű éneke, *Antalffy* Margitka temperamentumos táncja és kedvesen előadott monológja, *Blayer* Andorné Traviattából énekelt, *Diósi* Nusi pedig az örökszép Lili-keringőt adta elő, viharos tapsokat produkálva, *Sárvári* Nusi és *Lányi* Edit táncoltak, befejezésül pedig *Károlyi* Leona és *Toronyi* Gyula adtak elő

egy trétás kabarészámot. A bejelentő hálás szerepe Szatmáry Árpádnak jutott, a ki ennek meg is felelt többé-kevésbé sikerülten. *Várad* Aladár a zongorakisérettel járult hozzá a sikerhez, a melyet a zenekarnak a Traviata ária bevezetésénél majdnem sikerült végleg agyon-csapni.

Mindazáltal az est eléggé sikerült, csak a karzat volt elégedetlen, hogy néhány számot mindössze a színlapon látott. A zajongásnak véget vetett a függöny, mely utoljára lassan, lassan legördült.

EGYESÜLETEK.

(**A régészegylet közgyűlése.** A Biharvármegyei és nagyvárad régészeti és történelmi egylet 1909. június hó 3-án délután 6 órákor muzeum épületének nagytermében tartja közgyűlését. A közgyűlés tárgysorozata a következő: 1. Elnöki megnyitó. 2. Emberadást Biharban. Irta és felolvassa dr. Karácsonyi János. 3. Titkári jelentés. 4. Muzeumóri jelentés. 5. A számadások megvizsgálásáról szóló jelentés. 6. Indítványok.

Z E N E.

Ének- és zenevizsgálat az Immaculata-intézetben. Kedves, szépen sikerült ünnepély keretében tartotta meg tegnap a nagyvárad Immaculata-intézet az ének- és zenevizsgálatot. Érdekes újítás volt, hogy nem zárt teremben, hanem az udvaron tartották meg az ünnepélyt, melyen a kis leányok és a növendékek bemutatták az ének és zenében szerzett ügyességüket. Nem sablonos skálázások és iskolai dolgok, hanem ügyes kis darabok keretében, melyen élvezhetett a közönség. Az ötletes rendezőség gondoskodott szórakoztató dolgokról is, gyermek symphónius trétás jelenetek s más effélek tarkították a gazdag műsort, melynek kimagasló pontja A magyar dal melodráma volt. A zongorát *Lechner* Berta és *Lamprecht* Miczi, a hegedűt *Lobermayer* Gyula, a czimbalmot *Bodnár* Gizella tanította s mindannyian elismerésre méltó eredményt értek el. A vizsgálaton nagy és előkelő közönség jelent meg, köztük *Fetszer* Antal és *Lányi* József püspökök, *Torházi* Gyula miniszteri tanácsos s mindannyian meglegedve távoztak a sikerült kis ünnepélyről.

A szerkesztésért felelős

Dr. VUCSKICS GYULA.

NYILTTÉR.

A Szent László-nyomda részvénytársaság 1909. június hó 14-én hétfőn d. u. 6 órákor a Kath. Körben tartja

évi rendes közgyűlését,

melyre a t. részvényeseket ezuton hívja meg

az igazgatóság

A gyűlés tárgyai:

1. Az 1908. év mérlege és az igazgatóság jelentése az üzletév eredményéről.
2. A felügyelő-bizottság jelentése a mérleg vizsgálatáról.

Apró hirdetések

Minden szó 4 fillér. Vastagabb betűből 8 fillér.
A legkisebb hirdetés 40 fillér.

Apró hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban: Szilágyi
— Dezső-utca 5. sz. alatt. Telefon szám 263. —

Bártfal cukrász.

Fő-u. Gerlicsi-ház. május 1-től kitűnő fagyaltot és jeges kávét készít naponta változatosan. Ugyan ott tisztán és tea vajból készült tészták és torták kaphatók darabonként 8 fillér Minden e szakba vágó megrendelést a legutányosabbban fogadok el.

Kepes Elek

orvosi kötszerész és keztűs, Nagyvárad, Sas-száloda. (Passage.) Készítik saját műhelyemben a legkomplikáltabb sérvekre kitűnő sérvkötőket továbbá haskötőket, gummi harisnyákat, egyenes tartókat, betegápolási cikkeket és minden e szakmába vágó munkáit a legutányosabb árban, jótállás mellett. — Szarvasbőr-lepedőket és vánkosokat, valamint mindennemű másféle szarvas-

bőr-munkákat is készítek a legjobb kivitelben. Kesztyű tisztítást és mindennemű javítást is felvállalok. Nők és férfiak részére külön próba-terem. Raktáron tartok mindenféle francia (óvszerek) különlegességeket, ami a legutányosabb árakban kaphatók. Női cikkeknél női kiszolgálás.

Lakás

keresőknek ajánljuk próbálkozzanak meg a Tiszántúli apróhirdetéseivel.

Két tanuló

elvétezik a Szent László-nyomdában.

MOSKOVITS

anatomiai cipők a legjobbak.

Tanonc

felvétetik Dragán József férfi szabónál Nagy Sándor-utca.

MINDENMŰ

BUTOROK

Telefon 517.

háló- ebédlő- és szalon berendezések a legszolidabb kivitelben a részlet üzlet megszüntetése folytán **legolcsóbban** vásárolhatók

Telefon 517.

Stern Vilmos

kárpitos és bútörüztetésben

Nagyvárad, Nagypiac-tér, (Óvári-ház)

« Finché esk »

elkerülendők.»

Gyngyvirg Fantasie.

Csodálatosan természetes virágillat, melynek parányi érintése által teherneműn, keztűn, levélpapíron, ruhabélésen, haj vagy kézen, mivel szeszmentesen készül, elragadó finomságával kiváló tartóssan használható, pecsétet nem hagy, csinos toronyalakú fadobozi an

3 koronáért kizárólag

BERGER SÁNDOR

«Savoly» illatszertárban

Nagyvárad, Bémer-tér kapható.

Postai szétküldés naponta utánvétellel.

Telefon 667.

Telefon 667.

EURÓPA

nagyszálloda

Nagyvárad, Rákóczi-ut.

Tulajdonos: Fülöp István.

Szigoruan szolid családi mulatóhely. Nagyvárad legszebb — vadregényes kertje a hegy tövében. Minden este elsőrangú mozgófénykép előadás. *Kizárólag saját szüretelésű borok* Frissen csapolt kőbányai sör. Estéknél cigány zene. Kifogástalan magyar konyha. Polgári árak.

FORMENTHOL

Kéz- és lábizzadás ellen

a legjobb szer

Hűsít!

Szagtalanít!

Ára 80 fillér.

Kapható az »ARANYASAS« gyógyszerárban Nagyvárad, Szent László-tér.

A Nagyváradi Hitelbank Részvénytársaság

Üzlet helyiségét

1909. május hó 5-én a **Szent László-tér** és **Zöldfa utca** sarkán levő **Deutsch K. I.-féle** ház emeleti helyiségébe helyezte át.

Bejárat a **Zöldfa-utcai** részen.

Csak a hölgyeket érdekli,

hogy hosszú éveken külföldön voltam és tanulmányutam befejezte után

Nagyváradon,

Arany János-utca 2. szám

alatt női ruha-szalont nyitottam.

Készítek modern princess-ruhákat, angol kosztümöket, iziéeses toaletteket, stb. stb.

Kitünő kifogástalan szabás.

Rendkívül olcsó árak.

:: Egyetlen kísérlet meggyőz mindenkit. ::

A hölgyközönség pártfogását kéri kiváló tisztelettel

Heller Jakab.

BARTA IMRE

SZOBAFESTŐ ÉS MÁZOLÓ

NAGYVÁRAD, Szilágyi Dezső-u. 29.

ELVÁLLAL: Szobafestést, mázolást, tapétázást és minden e szakmába vágó munkát olyan árban, melyért senki el nem készíti.

KITÜNŐ AJÁNLATOK!!

Egy szép új félemeletes ház eladó.

(A házban pékséghez szükséges kemence van.)

Bővebbet a **Belvárosi Takarékpénztárnál Rákóczi-ut 9.**

! Hegyi üdülőhely Nagyváradon!
Páratlan a maga nemében!
Lobermayer Ferencz

(Karger-féle)

nyári étterme és kerthelyisége

Vizezék-utca 36. szám alatt.

A város legjobb tekepályája.

Ez évben először; meleg konyha.

Csakis Karger-féle saját termésti borok.

Pontos kiszolgálás.

Cigányzene.

!! A város legárnyasabb kertje !!

Meghívó.

A Lévai Márton-féle könyvkötészet, vonalzó intézet és üzleti könyvgyár részvénytársaság 1909. június 10 én délelőtt 11 órakor Nagyváradon, Fő-utca 20 sz. saját házában tartandó rendes évi közgyűlésre.

Tárgysorozat.

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzleti évről, a zárszámadás előterjesztése.
 2. A felügyelő-bizottság jelentése az mérleg megvizsgálásáról.
 3. Az igazgatóság és a felügyelő bizottságnak a felmentvény megadása és megválasztása.
 4. Esetleges indítványok.
- Nagy-Várad, 1909. június 2.

A közgyűlésen személyesen, vagy meghatalmazott által résztvenni óhajtó részvényesek tartoznak részvényeiket három nappal a közgyűlés megtartása előtt a társaság pénztáránál letétbe helyezni.

A letétbe helyezett részvényekről a kiállított elismervény igazolásul szolgál a közgyűlésen való részvételre és szavazatra.

Az igazgatóság.

ÁCS SÁNDOR

épület-lakatos és szerelő

NAGYVÁRAD, KÖRÖS-UTCA 9. SZÁM.

Elvállal és készít mindennemű vasmunkákat. Szakszerűen javít és szerel vidékre is kú-
tákat, szivattyúkat, fecskendőket és fürdőberendezéseket, valamint szőlő-permetezőket.
:: Meghívásra megjelen és díjtalanul szolgál tervekkel és költségvetéssel. ::

Telefonszám Kállay asztalosnál 878. — Tanulók felvételnek.

Nem szenved veszteséget az uri közön-
ség, ha ruhaszükségletének beszerzése
előtt az árak olcsóságáról és előnyös ösz-
szeköttetéséről meggyőződik

Dragán József

uridivatszabó

Nagy Sándor-utca 1. szám alatti üzletében.

REISZ MIKSA

békéscsabai butor gyárának

nagyváradi telepe

KOSSUTH LAJOS-utca 7. szám alatt.

Polgári és finom kivitelű lakásberendezések különleges készítése!

Eladás:

nagyban és

kicsinyben

Eredeti gyári árban

**Nagy megtakarítást érhet el, ha
közvetlenül a készítőnél vásárol!**

Nagy készlet,
modern vas és
rézbutorokból

Szolid gyártmány!

Telefon: Nagyvárad sz. Interurbán.
Békéscsaba 20. sz.